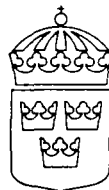

Regeringens skrivelse

1993/94:132

Meddelande om kommande förslag till vissa ändringar i kapitalbeskattningen

Skr.
1993/94:132

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 22 december 1993

Carl Bildt

Bo Lundgren
(Finansdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnas meddelande om vissa ändringar i kapitalbeskattningen som bör gälla redan från och med den 1 januari 1994. Ändringarna kan i enskilda fall innebära en skärpt beskattning jämfört med beslutade regler.

I fråga om avyttring av onoterade aktier som sker efter utgången av år 1993 beskattas aktievinster som grundas på realiserade inkomster och förväntningsvärden efter den faktiska kapitalskattesatsen för aktievinster resp. bolagsskattesatsen. Samtidigt undantas kvarhållna i bolaget beskattade inkomster som intjänats efter det att det nya systemet har börjat tillämpas från reavinstbeskattning. Denna metod för beräkning av skattepliktig reavinst kallas JIK-metoden (Justering av Ingångsvärdet med Kvarhållen inkomst).

JIK-metoden kan innebära att negativa anskaffningsvärden uppkommer. Om anskaffningsvärdet är negativt skall även en äganderättsövergång genom arv, testamente, gåva eller bodelning utlösa reavinstbeskattning.

För aktieägare i fåmansföretag finns särskilda regler för beskattning av utdelning och reavinst i 3 § 12 mom. lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt, SIL. Den s.k. alternativregeln ändras på så sätt att den nuvarande kopplingen till förmögenhetsvärdet ersätts av en koppling till

det beskattade egna kapitalet i bolaget. Huvudregeln, som utgår från anskaffningskostnaden för den skattskyldiges aktier, kompletteras med en möjlighet att i viss utsträckning beakta utbetalda löner.

Skattefriheten för utdelning från såväl noterade som onoterade svenska bolag begränsas när denna utdelning betalts med utdelning som bolaget erhållit på bl.a. aktier i utländska bolag som utgör portföljplaceringar.

Skattefriheten för utdelning från noterade och onoterade svenska bolag som lämnas under år 1994 stramas delvis åt för fysiska personer och dödsbon. Detsamma gäller utdelning från ekonomiska föreningar.

Inledning

Riksdagen antog den 16 december 1993 regeringens förslag i prop. 1993/94:50 Fortsatt reformering av företagsbeskattningen (rskr. 1993/94:108 och 1993/94:110). Motivet för beslutet är att åstadkomma en tillfredsställande riskkapitalförsörjning, bland annat genom minskade inlåsnings effekter. Det innebär att beskattningen av utdelning på aktier i svenska aktiebolag hos ägaren är slopad fr.o.m. ingången av år 1994. I syfte att i princip uppnå enkelbeskattning av kvarhållen inkomst vid avyttring av sådana aktier är reavinstbeskattningen halverad från samma tidpunkt. Skatten på avkastning av eget kapital likställs i princip med skatten på avkastning av lånat kapital. De i denna skrivelse aviserade reglerna för beskattning av reavinster på onoterade aktier tar bort den kvarvarande relativa överbeskattningen av kvarhållen inkomst i bolag.

De kompletteringar och förbättringar som nu aviserats utgör en integrerad del av de redan beslutade regelförändringarna. Syftet är bl.a. att motverka oönskad skatteplanering samt att undanröja vissa incitament för ett i samhällsekonomiskt avseende irrationellt ekonomiskt handlande. Med hänvisning till det anförda är det av stor vikt att de kommande reglerna kan börja tillämpas samtidigt med de redan beslutade förändringarna. Ändringarna kan i enskilda fall innebära skatteskärpningar. För att undvika att komma i konflikt med förbudet mot retroaktiv skattelag krävs att undantaget från retroaktivitetsförbudet i 2 kap. 10 § regeringsformen kan tillämpas. Enligt regeringens bedömning utgör de nu redovisade skälen sådana särskilda skäl som avses i nämnda lagrum.

JIK-metoden

I prop. 1993/94:50 konstaterades att den ekonomiskt riktiga konsekvensen av enkelbeskattning av utdelade bolagsinkomster är att i bolaget kvarhållna, fullt ut beskattade, inkomster undantas från beskattning vid avyttringen av aktier i bolaget. En metod att åstadkomma detta är den av Företagsskatteutredningen (Fi 1992:11) i betänkandet (SOU 1993:29) presenterade JIK-metoden. Företagsskatteutredningen utreder för närvarande hur denna metod skall utformas.

Utredningen har i en skrivelse till regeringen den 21 december 1993 redovisat att resultatet av det hittills bedrivna arbetet ger vid handen att JIK-metoden bör införas för onoterade aktier. Grunddragen i utredningens kommande förslag såvitt gäller onoterade aktier har presenterats i en promemoria som bilagts skrivelsen. Utredningens skrivelse och promemorian finns i *bilaga 1*. Utredningen avser att redovisa förslaget före utgången av januari 1994.

Av promemorian framgår att principen för JIK-metoden är att den skattskyldige vid beräkning av skattepliktig reavinst vid en aktieavyttring får räkna upp anskaffningsutgiften med sådan inkomst som hade kunnat delas ut men som i stället hållits kvar i bolaget. Det sker genom att anskaffningsutgiften för en aktie ökas med den del av inkomsten i bolaget efter bolagsskatt som belöper på aktien under den tid den skattskyldige innehaft aktien och minskas med lämnad utdelning under samma tid.

Regeringen delar utredningens uppfattning att JIK-metoden har betydande förtjänster i ett system med skattefrihet för utdelade belopp hos aktieägaren jämfört med ett system som endast schablonmässigt tar hänsyn till förstaledsbeskattningen av kvarhållen inkomst. Enligt regeringens uppfattning bör därför JIK-metoden införas för onoterade aktier. Metoden bör utformas enligt de grunddrag som utredningen föreslår.

JIK-metoden för onoterade aktier bör börja tillämpas vid samma tidpunkt som enkelbeskattningen, dvs. från och med ingången av år 1994. JIK-metoden innebär att en aktievinst — till den del den inte hänför sig till inkomster som hållits kvar i bolaget — skall beskattas efter en faktisk skattesats på 25 % för fysiska personer och dödsbon samt 28 % för aktiebolag och vissa andra juridiska personer. Av detta och av utformningen av modellen i promemorian följer att skatten på grund av en aktieavyttring kan bli såväl högre som lägre vid tillämpning av metoden än enligt det system som riksdagen fattat beslut om.

En fråga är hur övergången till en JIK-metod bör ske. Utredningen redovisar — utan att förorda en viss lösning — två skilda synsätt i frågan. Ett är att gamla fonderade inkomster som har tjänats in i ett system med dubbelbeskattning inte skall omfattas av den enkelbeskattning av bolagsinkomster som skall tillämpas från och med nästa år. Det innebär att endast den faktiska anskaffningsutgiften för aktien får beaktas vid tillämpning av JIK-metoden. Den andra lösningen innebär att aktiens andel i det beskattade egna kapitalet får räknas som anskaffningsutgift.

Reformen innebär sammantaget väsentliga lättnader för företagen och deras ägare. För företag med onoterade aktier innebär ett införande av JIK-metoden fördelar, som dessutom förstärks över tiden. Med hänsyn härtill och till det svåra statsfinansiella läget finner regeringen att alternativet med faktiska anskaffningsutgifter är att föredra. Därmed försämrar inte förutsättningarna för framtida sänkningar av det allmänna ränteläget, vilket i sin tur i hög grad förbättrar den ekonomiska situationen för företagen. Det är således regeringens uppfattning att övergången till JIK-metoden för onoterade aktier bör göras med bibehållande av dessa aktiers anskaffningsvärde.

Övergångslösningen innebär att anskaffningsvärdet undantagsvis kan bli negativt. I sådana fall kan den skattepliktiga vinsten vid en överlåtelse överstiga vederlaget. För att förhindra kringgående bör — i likhet med vad som gäller i fråga om andelar i handelsbolag — negativa anskaffningsvärden beskattas när äganderätten övergår till annan genom arv, gåva, testamente eller bodelning.

3 § 12 mom. SIL

I 3 § 12 mom. SIL finns särskilda regler för fåmansföretag. Syftet med reglerna är att hindra att arbetsinkomst beskattas som kapitalinkomst. En närmare redovisning av hur utrymmet för kapitalinkomstbehandling bestäms finns i den av utredningen upprättade promemorian (avsnitt 2).

Vid riksdagsbehandlingen av prop. 1993/94:50 har skatteutskottet uttalat att den s.k. alternativregeln i 3 § 12 mom. SIL - enligt vilken kapitalinkomstbehandlingen får baseras på aktiernas förmögenhetsvärde - är förenad med sådana nackdelar att det är angeläget att bestämmelsen ändras (bet. 1993/94:SkU15 s.149).

Utredningen drar samma slutsats och förordar att anknytningen av alternativregeln till förmögenhetsvärdet ersätts av en direkt koppling till det beskattade egna kapitalet i företaget. Regeringen anser att det finns starka skäl att genomföra utredningens förslag omgående. Förslaget bör därför läggas till grund för lagstiftning och tillämpas fr.o.m. 1995 års taxering. Det innebär att förmögenhetsvärdet inte får användas vid beräkning av det kapitalinkomstbehandlade utrymmet. I stället bör hela det beskattade egna kapitalet vid utgången av det beskattningsår som taxeras år 1993 utgöra grundval för alternativregeln vid beräkningen av kapitalinkomstbehandlat utrymme. Värdet bör minskas om belopp som legat till grund för beräkningen av kapitalunderlaget delas ut. I punkt 8 av övergångsbestämmelserna till SIL i rskr. 1993/94:110 finns vissa begränsningar av möjligheterna att under år 1994 erhålla skattefrihet vid tillämpning av alternativregeln och vid utdelning av sparad utdelning. Någon motsvarande begränsning i möjligheten att tillämpa den föreslagna alternativregeln bör inte gälla.

I fråga om begränsningen vid 1995 års taxering avseende undantaget från skatteplikt för sparad utdelning bör i enlighet med vad utredningen föreslår en ändring göras så att undantaget för skatteplikt anknyts till en femtedel av utrymmet. Någon annan inskränkning i möjligheten att utnyttja ackumulerad sparad utdelning bör inte göras.

En konsekvens av att JIK-metoden skall användas vid beräkning av reavinsten vid avyttring av aktierna i onoterade företag är att reavinsten skall beskattas med en faktisk skattesats på 25 %. Det innebär i fråga om aktieägare i fåmansföretag att den del av en reavinst som skall tas upp till beskattning i inkomstslaget tjänst bör uppgå till 50 %, i överensstämmelse med de regler som gäller t.o.m. 1994 års taxering.

I detta sammanhang tar regeringen också upp en annan fråga, nämligen möjligheten att vid beräkning av det kapitalinkomstbehandlade utrymmet

ta viss hänsyn till utbetalda löner till andra anställda än aktieägare. En sådan regel bör införas som komplement till huvudregeln som innebär att det kapitalinkomstbehandlade utrymmet beräknas med utgångspunkt i den faktiska anskaffningsutgiften för aktierna, eventuellt efter uppräknig med konsumentprisindex. Däremot bör den inte få användas när anskaffningsutgiften för aktierna beräknas enligt alternativregeln, dvs. på grundval av det beskattade egna kapitalet. En komplettering med lönesumman bör utformas så att ägaren vid beräkning av det kapitalinkomstbehandlade utrymmet till underlaget — dvs. anskaffningskostnaden för aktierna — kan lägga ett belopp motsvarande en viss andel, exempelvis 10 %, av bolagets genomsnittliga lönesumma under några av de senaste åren. En sådan regel bör kombineras med vissa spärrar. En motsvarande åtgärd bör övervägas för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag.

Beskattning av utdelningsinkomster från utländska bolag

En annan fråga som behandlas av utredningen avser beskattningen av utländska utdelningsinkomster. Den nya lagstiftningen om slopad beskattning av utdelning i kombination med villkoren i vissa dubbelbeskattningsavtal kan innebära att utdelning från en utländsk juridisk person inte beskattas när den tillfaller ett svenskt företag. Detta gäller även om det är fråga om s.k. portföljinvesteringar. En följd av detta är att indirekt ägande av aktier och andelar i utländska bolag gynnas i förhållande till direkt ägande av sådana värdepapper.

Utredningens förslag innebär att när mottagna utländska utdelningsinkomster vidareutdelas av det mottagande svenska bolaget till ägarna skall beloppet inte omfattas av skattefrihet för utdelning hos ägarna. Skatten på sådan vidareutdelning bör enligt utredningen beräknas på ett belopp som inkluderar utländsk källskatt. Sådan källskatt bör få räknas av från skatten hos aktieägarna. Regeringen ansluter sig till utredningens förslag. De föreslagna reglerna bör tillämpas på vidareutdelning av utdelning av det aktuella slaget som ett svenskt företag erhållit efter utgången av år 1993. Detta förslag innebär i nu avsedda fall en skärpning i förhållande till vad som annars skulle gälla.

Begränsning av skattefrihet för utdelning som lämnas under år 1994

Utöver utredningens förslag tar regeringen även upp en särskild fråga rörande den slopade dubbelbeskattningen.

Undanröjandet av den ekonomiska dubbelbeskattningen är ett led i regeringens ansträngningar att återskapa tillväxtkraften i svensk ekonomi. Slopandet av dubbelbeskattningen stimulerar tillväxtbetingelserna framförallt för de små och medelstora företagen.

Under den tid förslaget bredades i regeringskansliet förekom en debatt som medförde att propositionen kompletterades med vissa åtgärder mot

oönskad skatteplanering i samband med övergången till det nya skattesystemet. Under riksdagsbehandlingen av förslaget har dessutom beständigheten i det nya systemet satts i fråga. Även om det är osannolikt, oavsett valutgången 1994, att det skulle fattas ett beslut att återinföra en ekonomisk dubbelbeskattning av det riskvilliga kapitalet inom aktiebolagssektorn kan diskussionen i sig få till följd att bolag under år 1994 delar ut vinstmedel i en omfattning som inte är motiverad ur företagsekonomisk synpunkt. Den debatt som förekommit kan också ge incitament till omotiverad aktiespekulation.

Med hänsyn till vad som anförts anser regeringen att de åtgärder som hittills genomförts bör kompletteras. En lämplig åtgärd är att något begränsa skattefriheten för utdelningsinkomster hos aktieägaren under det första år systemet med enkelbeskattning tillämpas. En motsvarande begränsning bör gälla för utdelning från ekonomiska föreningar.

En begränsning bör inte gälla sådan utdelning som varit skattefri redan enligt hittillsvarande regler. Det gäller bl.a. sådan utdelning som avses i 3 § 7 mom. SIL — i lagrummets lydelse t.o.m. 1994 års taxering — och som innebär att utdelning av aktier i ett dotterbolag under vissa förutsättningar är skattefri för mottagaren. Beskattning bör inte heller komma i fråga när utdelning tillfaller ett annat svenskt aktiebolag. Syftet med den nu diskuterade begränsningen bör uppnås om den tillämpas på utdelning som tillfaller fysiska personer och dödsbon.

Utgångspunkterna för regeringens kommande förslag är följande.

Skattefrihet bör endast gälla för vad som kan anses motsvara en för det utdelande företaget normal utdelning. Lämnas utdelning med högre belopp bör aktieägaren beskattas för överskjutande del med kapitalskattesatsen 30 %.

I fråga om utdelning på onoterade aktier bör utdelning av 120 % av det högsta av de utdelningsbelopp som lämnats under de senaste fem åren vara skattefri. I det utdelningsbelopp som används som jämförelsebelopp bör inte få räknas in utskiftade medel i samband med nedsättning av aktiekapitalet. Med hänsyn till att utdelning kan ha lämnats med låga belopp eller att det inte förekommit någon utdelning alls bör som ett alternativ medges att utdelning lämnas med ett belopp som svarar mot 20 % av det beskattade egna kapitalet i bolaget vid utgången av det beskattningsår som taxeras år 1993.

Begränsningen för skattefrihet för utdelning på onoterade aktier bör tillämpas även för utdelning som skall behandlas enligt fåmansföretagsreglerna i 3 § 12 mom. SIL. I dessa fall bör skattefriheten för utdelning hos aktieägaren omfatta det lägsta utdelningsbelopp som följer av å ena sidan bestämmelserna i 3 § 12 mom. SIL samt den tidigare behandlade övergångsbestämmelsen och å andra sidan bestämmelsen om en generell begränsning av skattefrihet för utdelning.

Även i fråga om noterade aktier bör utdelning av 120 % av det högsta av de utdelningsbelopp som lämnats under de senaste fem åren vara skattefri. Om vinsten under år 1993 ökat i förhållande till tidigare år bör det belopp som kan delas ut kunna ökas i relation till hur mycket större

1993 års vinst är i förhållande till den högsta vinsten under de föregående fem åren.

Frågan om särskild hänsyn skall tas till nyemissioner och under år 1993 nystartade företag bör övervägas ytterligare.

Det bör prövas om utdelning från investmentföretag och förvaltningsföretag i viss utsträckning bör undantas från den föreslagna begränsningsregeln. För dessa företag gäller vid 1994 års taxering regler som innebär att bolaget beskattas för mottagna utdelningsinkomster och att avdrag medges för beslutad utdelning. För att dessa bolag vid 1994 års taxering inte skall beskattas för mottagna utdelningsinkomster skall alltså motsvarande belopp vidareutdelas till aktieägarna.

För investmentföretagen måste begränsningen dock utformas så att det inte blir möjligt att under år 1994 dela ut i bolaget obeskattade reavinster. Samtidigt bör övervägas huruvida det för investmentföretag krävs särskilda regler som tar hänsyn till redan beskattade reavinster från tiden före 1990 års skattereform vid beskattningen av överskjutande utdelning.

Regeringen

I sitt senaste betänkande, Fortsatt reformering av företagsbeskattningen, Del 2 (SOU 1993:29), redovisade utredningen den principiella uppfattningen att aktiebolagens inkomster borde undantas från beskattning i ägarledet oberoende av om de delas ut eller hålls kvar i bolaget. Utredningen presenterade översiktligt en modell för undantagande av kvarhållna inkomster från aktievinstbeskattning, JIK-metoden (Justering av Ingångsvärdet med Kvarhållen inkomst). Modellen utgick från den motsvarande metod som nyligen införts i Norge (RISK-metoden).

Principen för JIK-metoden är att den skattskyldige vid beräkning av skattepliktig reavinst på grund av en aktieavyttring får räkna upp anskaffningsutgiften med sådan inkomst som hade kunnat delas ut men som i stället hållits kvar i bolaget. Detta sker genom att anskaffningsutgiften ökas med inkomsten i bolaget efter bolagsskatt under den tid den skattskyldige innehåft aktien och minskas med lämnad utdelning under samma tid. JIK-metoden medför således att den skattepliktiga reavinsten inte påverkas av om bolaget delar ut sina inkomster eller ej.

Utredningens ståndpunkt var att ett avskaffande av beskattningen av utdelningsinkomster bör kompletteras med JIK-metoden för beskattning av aktievinster. Med hänsyn till att JIK-metoden är relativt komplicerad och att den är internationellt oprövad ansåg utredningen att den inte borde införas förrän praktiska erfarenheter vunnits av tillämpningen av RISK-metoden i Norge. Utredningen föreslog att man i ett första steg skulle lätta dubbelbeskattningen genom att undanta hälften av utdelningsinkomster och aktievinster från beskattning.

I prop. 1993/94:50 föreslog regeringen att utdelningsinkomster helt undantas från beskattning. I fråga om aktievinster föreslogs att utredningens förslag om halverad beskattning genomförs. Riksdagen har fattat beslut enligt förslagen i propositionen (bet. 1993/94:SkU15 och SkU16, rskr. 1993/94:108 och 110).

Genom beslutet om fullständig skattefrihet för utdelningsinkomster kommer JIK-frågan i ett annat läge. Utredningen har därför efter samråd med regeringen tagit upp frågan på nytt.

JIK-metoden har betydande förtjänster i ett system med skattefrihet för utdelningsinkomster. Utredningens principiella uppfattning är alljämt att ett sådant system bör kompletteras med metoden.

Det hittills bedrivna arbetet ger vid handen att JIK-metoden bör införas för noterade aktier. Såvitt nu kan bedömas kan metoden utformas på ett sådant sätt att den lämpar sig även för noterade aktier. Utredningen har under den korta tid som förflutit sedan metoden aktualiserades på nytt inte hunnit belysa alla frågor tillräckligt för att redan nu kunna slutredovisa arbetet. Utredningen avser att redovisa ett förslag till aktievinstbeskattnings enligt JIK-metoden före utgången av januari 1994.

Regeringen har gett uttryck för uppfattningen att det inte är aktuellt att tillämpa metoden på avyttringar av noterade aktier under år 1994. I fråga om onoterade aktier bör enligt utredningens uppfattning metoden, om den införs, tillämpas på avyttringar redan under år 1994 för att inte möjligheter skall öppnas till oönskad skatteplanering t.ex. genom att en reaförlust skapas genom utdelning som är skattefri enligt de regler som börjar tillämpas det nämnda året. En konsekvens av dessa regler kan nämligen vara att en sådan reaförlust är avdragsgill.

Med "onoterade aktier" syftar utredningen på andra aktier än aktier i bolag som tillhör en koncern där aktierna i moderbolaget eller en del av aktierna i moderbolaget är marknadsnoterade i den mening som följer av 27 § 2 mom. andra stycket lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt (SIL). Av lagrummet följer att en aktie är marknadsnoterad om den är föremål för notering på inländsk eller utländsk börs eller annan kontinuerlig notering av marknadsmässig omsättning som är allmänt tillgänglig.

Frågan om JIK-metoden skall tillämpas på en aktieavyttring under år 1994 eller ej bör bedömas utifrån förhållandena vid tidpunkten för avyttringen. T.ex. den omständigheten att en avyttrad onoterad aktie varit noterad men avförts från noteringen tidigare under det nämnda året bör således sakna betydelse.

Även om inte alla frågor är lösta är ändå grunddragen i utredningens kommande förslag till utformning av JIK-metoden fastlagda. Dessa grunddrag presenteras såvitt gäller onoterade aktier i den bifogade promemorian (*bil. 1:1*). Om JIK-metoden senare införs även för noterade aktier bör lösningarna bli i huvudsak desamma. En viktig skillnad är att utredningens preliminära modell för noterade aktier innehåller inslag som medför att den skattepliktiga reavinsten på grund av en aktieavyttring kan räknas ut vid varje given tidpunkt.

En utgångspunkt för JIK-metoden är att en aktievinst - till den del den inte hänför sig till inkomster som hållits kvar i bolaget - skall beskattas efter en faktisk skattesats på 25 % för fysiska personer och dödsbon och 28 % för aktiebolag och vissa andra juridiska personer. Av detta och utformningen av modellen i promemorian följer att skatten på grund av en aktieavyttring kan bli såväl högre som lägre med tillämpning av metoden än enligt det system som riksdagen fattat beslut om.

Enligt 2 kap. 10 § regeringsformen gäller följande. Skatt får inte tas ut i vidare mån än som följer av föreskrift som gällde när den omständighet

inträffade som utlöste skattskyldigheten. Finner riksdagen särskilda skäl påkalla det får dock en lag innebära att skatt tas ut trots att lagen inte trätt i kraft när den nämnda omständigheten inträffade om regeringen eller riksdagsutskott då hade lämnat förslag härom till riksdagen. Med förslag jämställs ett meddelande i skrivelse från regeringen till riksdagen om att sådant förslag är att vänta.

Syftet med denna skrivelse och den bifogade promemorian är att regeringen skall ges ett underlag för att beredas tillfälle att före utgången av år 1993 lämna meddelande till riksdagen om att förslag är att vänta om att JIK-metoden införs med tillämpning på avyttringar av onoterade aktier efter den nämnda tidpunkten.

I promemorian tas även några andra frågor upp. Det gäller vissa frågor med anknytning till reglerna i 3 § 12 mom. SIL samt en fråga rörande utdelning på vissa aktier och andelar i utländska juridiska personer. Syftet är även i dessa delar att regeringen skall beredas tillfälle att lämna meddelande till riksdagen om att förslag till lagstiftning som avses tillämpas efter utgången av år 1993 är att vänta.

Särskilda yttranden från sakkunnige Edin samt experterna Armholt och Virin bifogas (*bil. 1.2-1.4*).

Klas Herrlin
Särskild utredare

1 Grunddragen i JIK-metoden för onoterade aktier

JIK-metoden går ut på att inte endast utdelade bolagsinkomster utan även kvarhållna beskattade inkomster (kvarhållen inkomst) som i princip kan delas ut utan beskattning hos mottagaren undantas från skatt i ägarledet. Detta sker genom att vid beräkning av reavinst på grund av en aktieavyttring den faktiska anskaffningsutgiften justeras med inkomst som hållits kvar i bolaget.

Kvarhållen inkomst beräknas enligt följande:

- + 72 % av den beskattningsbara inkomsten (post 1)
- + skattefria utdelningsinkomster m.m. (post 2)
- lämnad utdelning (post 3).

Post 1. Syftet med JIK-metoden är att beskattade inkomster som hållits kvar i bolaget skall öka anskaffningsutgiften för aktierna i bolaget. Enligt de regler som tillämpas fr.o.m. 1995 års taxering är bolagsskattesatsen 28 %. Den beskattade inkomsten kan med hänsyn härtill beräknas till 72 % av den beskattningsbara inkomsten.

Post 2. Utdelning på svenska aktier och andelar som ett aktiebolag erhållit efter utgången av år 1993 är skattefria. Vidare är utdelning som ett aktiebolag erhåller på vissa aktier och andelar i utländska bolag undantagen från beskattning. Även inkomst från en filial i utlandet till ett svenskt aktiebolag är i vissa fall undantagen från svensk beskattning. Med *skattefria utdelningsinkomster m.m.* avses inkomster av dessa slag. I posten ingår inte sådana utdelningsinkomster som beskattas hos mottagaren vid vidareutdelning enligt förslagen i avsnitt 3.

Post 3. Med *lämnad utdelning* avses såväl utdelning som beslutats på bolagsstämma enligt reglerna i aktiebolagslagen (1975:1385) som överföring av värden till aktieägarna i andra former, exempelvis genom s.k. förtäckt utdelning.

I det följande används begreppet *justeringsinkomsten*. Med det avses summan av 72 % av den beskattningsbara inkomsten och av skattefria utdelningsinkomster m.m. Vidare används begreppet *den fördelade justeringsinkomsten*. Den fördelade justeringsinkomsten för en aktie utgörs av den del av justeringsinkomsten som är hänförlig till aktien. Om aktierna i ett aktiebolag har lika rätt till andel i bolagets vinst beräknas den fördelade justeringsinkomsten för varje aktie i bolaget som den totala

justerade fördelningsinkomsten dividerad med antalet aktier i bolaget. I annat fall beräknas den fördelade justeringsinkomsten för en aktie efter skälig grund.

Beslut om justeringsinkomsten och fördelningen av denna på aktierna i bolaget fattas varje år av skattemyndigheten på grundval av uppgifter som lämnas av bolaget. Justeringsinkomsten hänförs till den dag då årsredovisning fastställs av bolagsstämman (*justeringstidpunkten*). Fördelningen av justeringsinkomsten skall ske enligt bolagets yrkande om inte särskilda skäl talar för att fördelningen bör ske på annat sätt.

Ett exempel illustrerar tillämpningen av JIK-metoden i det fallet att den skattskyldige haft endast en aktie i ett bolag med 100 aktier som har lika rätt till andel i bolagets vinst. Aktien har anskaffats i april år 1 för 90 och avyttrats i april år 2. Årsredovisningen fastställs den 1 maj och utdelning sker den 30 maj båda åren. Justeringsinkomsten för år 1 är 300. Den fördelade justeringsinkomsten är således $(300/100=)$ 3. Den skattskyldige har inte rätt att tillgodoräkna sig fördelad justeringsinkomst för år 2. Utdelningen på aktien år 1 är 2. Den justerade anskaffningsutgiften blir $(90+3-2=)$ 91. Detta belopp utgör det *omkostnadsbelopp* som får dras av från vederlaget vid beräkning av den skattepliktiga reavinsten. (Utredningen föredrar termen *omkostnadsbelopp* framför *anskaffningsvärde* för det belopp som följer av en tillämpning av JIK-metoden.)

Vid beräkning av anskaffningsvärdet för en avyttrad aktie tillämpas enligt gällande regler den s.k. genomsnittsmetoden om den skattskyldige haft flera aktier av samma slag och sort som den avyttrade aktien (27 § 2 mom. första stycket lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt, SIL). Genomsnittsmetoden innebär följande i fråga om aktier. Som anskaffningsvärde anses det genomsnittliga anskaffningsvärdet för samtliga aktier av samma slag och sort som den avyttrade aktien. Det genomsnittliga anskaffningsvärdet beräknas på grundval av faktiska anskaffningsutgifter och med hänsyn till inträffade förändringar beträffande innehavet.

Vid beräkning av omkostnadsbeloppet med tillämpning av JIK-metoden ökas de faktiska anskaffningsutgifterna för aktier av samma slag och sort som den avyttrade aktien med de fördelade justeringsinkomster som hänför sig till de justeringstidpunkter som infallit under tiden för innehavet av resp. aktie. Anskaffningsutgifterna minskas med utdelningar som erhållits på aktierna.

Ett exempel illustrerar. En skattskyldig har i april år 1 anskaffat en aktie (A) av ett visst slag och en viss sort för 90 och i juni år 2 en annan aktie av samma slag och sort (B) för 110. Utdelning sker alltid i maj. En av aktierna avyttras i september år 3. Kvarhållen inkomst per aktie (justeringsinkomst./utdelning) är för resp. år 3, 4 och 5. Den justerade anskaffningsutgiften är $(90+3+4+5=)$ 102 för aktie A och $(110+5=)$ 115 för aktie B. Omkostnadsbeloppet är $((102+115)/2=)$ 108,5.

I fråga om koncerner förs justeringsinkomsterna uppåt i koncernen och ackumuleras allteftersom.

Ett exempel illustrerar. Den fysiska personen F äger samtliga aktier i aktiebolaget A som har det helägda dotterbolaget B. Justeringsinkomsten i A är 100 och i B 50. Utdelning förekommer inte. Antalet aktier är 10 i vardera bolaget. Aktierna har lika rätt till utdelning. Före hänsynstagande till koncernförhållandet skall anskaffningsutgiften för en aktie i B och i A ökas med 5 resp. 10. Hänsynstagandet till koncernförhållandet medför att anskaffningsutgiften för aktierna i A skall ökas även med 5, alltså sammanlagt med 15.

Utdelning mellan bolag i en koncern medför justering av anskaffningsutgiften för endast det mottagande bolagets aktier i det utdelningslämnande bolaget. Om i det diskuterade exemplet B lämnar utdelning till A påverkar det ju inte värdet av F:s aktier i A.

Vidareföring av justeringsinkomster i en koncern avser justeringsinkomsterna under samma år. Vidareföring sker även i ägarkedjor där koncernförhållande inte föreligger. I detta fall sker vidareföringen från led till led med ett års fördröjning.

Avsikten är att om möjligt hänsyn skall tas även till kvarhållen inkomst i utländska dotterbolag till svenska aktiebolag. En metodik för detta har ännu inte utarbetats.

Fråga uppkommer om faktiska anskaffningsutgifter obetingat skall bilda utgångspunkten för beräkning av reavinst i JIK-systemet eller om det finns skäl att göra beräkningen utifrån något alternativt värde om det är högre än det faktiska värdet.

Utdelning av inkomster som hållits kvar i bolaget före ingången av år 1993 (gamla fonderade inkomster) medför att anskaffningsutgiften justeras ned trots att hänsyn inte tagits till motsvarande justeringsinkomst. En konsekvens av detta är att ett belopp som svarar mot utdelningen kommer att beskattas som reavinst när aktierna i bolaget avyttras. Denna effekt undviks om vid övergången till JIK-metoden en akties andel i det beskattade egna kapitalet får räknas som anskaffningsutgift om den faktiska anskaffningsutgiften är lägre.

Gamla fonderade inkomster har tjänats in i ett system med dubbelbeskattning av bolagsinkomster. Principiella skäl kan därför tala för att gamla fonderade inkomster inte bör omfattas av den enkelbeskattning av bolagsinkomster som börjar tillämpas år 1994. Ett sådant resultat uppnås på indirekt väg om endast den faktiska anskaffningsutgiften får beaktas vid tillämpning av JIK-metoden. Riksdagens beslut innebär emellertid att gamla fonderade inkomster kan delas ut utan att vare sig anskaffningsutgiften påverkas eller annan beskattning sker hos mottagaren än som följer av reglerna i 3 § 12 mom. SIL. Med hänsyn härtill avstår utredningen från att ta ställning i frågan om alternativ anskaffningsutgift vid övergången till JIK-metoden.

Den *långsiktiga statsfinansiella kostnaden* för ett införande av JIK-metoden för onoterade aktier beror starkt av vilka antaganden som görs om beteendet hos bolag med onoterade aktier och aktieägare i sådana bolag i det system som beslutats av riksdagen. I detta system är utdelningsinkomster skattefria medan aktievinster beskattas efter en faktisk skattesats på 12,5 %. De skilda skattesatserna medför att det blir lönsamt

att dela ut inkomster i största möjliga omfattning och, i den mån detta medför att ett kapitalbehov uppkommer i bolaget, skjuta tillbaka medlen till bolaget i form av ovillkorliga aktieägartillskott. Tillskottet medför att anskaffningsvärdet på aktierna ökas. Vinstmedlen beskattas således inte vid en avyttring av aktierna i bolaget.

Om man antar att inga anpassningsåtgärder sker kan den långsiktiga statsfinansiella kostnaden för att införa JIK-metoden för onoterade aktier uppskattas till 1 mdkr per år. Möjligheterna till anpassning begränsas i viss utsträckning av reglerna i 3 § 12 mom. SIL. Enligt utredningens uppfattning är det realistiskt att anta att de möjligheter som finns skulle utnyttjas mer eller mindre regelmässigt. Om denna uppfattning godtas blir de långsiktiga kostnaderna betydligt lägre. Kostnaderna begränsas även genom utredningens förslag till ändring av alternativregeln (avsnitt 2). Det är emellertid inte möjligt att beräkna de skatteintäkter som följer av detta förslag.

Det statsfinansiella utfallet på kort sikt beror av vilken lösning som väljs i frågan om alternativ anskaffningsutgift vid övergången till JIK-metoden. Om något alternativ till den faktiska anskaffningskostnaden inte medges uppkommer en kortsiktig statsfinansiell intäkt på 0,9 mdkr. Om en akties andel i det beskattade egna kapitalet i dess helhet får räknas som anskaffningsutgift om den faktiska anskaffningsutgiften är lägre, uppkommer en kortsiktig statsfinansiell kostnad på 0,8 mdkr. Det kortsiktiga perspektivet är begränsat till år 1994.

2 Alternativregeln i 3 § 12 mom. SIL m.m.

I 3 § 12 mom. SIL finns särskilda regler för fåmansföretag. Syftet med reglerna är att hindra att arbetsinkomst beskattas som kapitalinkomst. Reglerna tillämpas om den skattskyldige eller någon närstående till honom varit verksam i företaget i betydande omfattning under beskattningsåret eller något av de tio närmast föregående beskattningsåren. De innebär i huvudsak följande i lydelsen enligt rskr. 1993/94:108 och 110.

Ett utrymme för kapitalinkomstbehandling bestäms schablonmässigt för varje beskattningsår. Utrymmet skall i princip motsvara normal aktieavkastning. Det utgörs av statslåneräntan vid utgången av november året före beskattningsåret med tillägg av fem procentenheter multiplicerad med anskaffningskostnaden för den skattskyldiges aktier i företaget. Utdelning inom utrymmet tas upp som intäkt av kapital. Överskjutande utdelning tas upp som intäkt av tjänst. Utrymme som inte utnyttjats (sparat utdelningsutrymme) läggs till utrymmet det närmast följande beskattningsåret.

Sparat utrymme för kapitalinkomstbehandling har betydelse även vid avyttring av den skattskyldiges aktier i företaget. Vinst inom utrymmet beskattas som intäkt av kapital. Av en överskjutande vinst tas 70 % upp som intäkt av tjänst. Av resterande belopp tas hälften upp som intäkt av kapital medan den andra halvan är skattefri. Det belopp som tas upp som intäkt av tjänst är maximerat till 100 basbelopp.

Anskaffningskostnaden får vid bestämmandet av utrymmet räknas upp med hänsyn till förändringarna i det allmänna prisläget från och med förvärsåret, dock tidigast från och med år 1970, till år 1990.

Enligt den s.k. *alternativregeln* får vid beräkningen som anskaffningskostnad i stället tas upp värdet på aktierna vid utgången av år 1990 beräknat enligt punkt 5 av anvisningarna till 3 och 4 §§ lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt i dess då gällande lydelse. Detta värde skall dock justeras i vissa hänseenden. Värdet efter dessa justeringar benämns här "förmögenhetsvärdet".

Syftet med alternativregeln är att utrymmet för kapitalinkomstbehandling skall få baseras på det beskattade egna kapitalet i företaget vid utgången av år 1990.

Från Riksskatteverket har inhämtats att anknytningen till förmögenhetsvärdet medför att alternativregeln ofta ger värden som är betydligt förmånligare för de skattskyldiga än som åsyftats. En annan svaghet med alternativregeln i dess nuvarande utformning är att hänsyn inte tas till värdepåverkande omständigheter som inträffat efter utgången av år 1990, t.ex. stora utdelningar.

Utredningen anser att anknytningen av alternativregeln till förmögenhetsvärdet bör ersättas av en direkt koppling till det beskattade egna kapitalet i företaget. Detta kan lämpligen beräknas med utgångspunkt i reglerna för beräkning av kapitalunderlag i lagen (1990:654) om skatteutjämningsreserv (survlagen) och avse förhållandena vid utgången av det beskattningsår som taxeras år 1993.

Vid beräkningen av kapitalunderlaget bör hänsyn tas till värdet av sådana aktier och andelar i dotterföretag och andra företag som inte räknas som tillgång enligt 3 § survlagen. Sådana aktier och andelar bör tas upp till vad som av kapitalunderlaget i dotterföretaget — beräknat på samma sätt — belöper på aktierna eller andelarna.

Värdet enligt den nu föreslagna alternativregeln bör minskas om belopp som legat till grund för beräkningen av kapitalvärdet delas ut.

Inkomstberäkningen på grund av en avyttring av aktier som omfattas av reglerna i 3 § 12 mom. SIL måste göras i tre steg i JIK-systemet.

Dels görs en beräkning enligt JIK-metoden. Denna ger i princip resultatet att den del av en aktievinst som motsvarar kvarhållen inkomst är skattefri och resterande del är skattepliktig. *Dels* görs en beräkning enligt reglerna i 3 § 12 mom. SIL utan tillämpning av JIK-metoden. Resultatet av denna beräkning är i princip att aktievinsten delas upp i en del som motsvarar sparad utdelningsutrymme och en överskjutande del.

Resultaten av dessa beräkningar *sammanställs*. Till den del vinsten motsvarar sparad utdelningsutrymme gäller resultatet enligt JIK-metoden, dvs. skattefrihet eller skatteplikt som intäkt av kapital. I fråga om den överskjutande delen gäller resultatet enligt 3 § 12 mom. SIL. Med hänsyn till att skatteuttaget på denna del bör överensstämma med nuvarande skatteuttag bör *hälften av den överskjutande delen tas upp som intäkt av kapital och hälften som intäkt av tjänst* (gäller endast fåmansföretag som omfattas av JIK-metoden).

Enligt punkt 8 av övergångsbestämmelserna till SIL i rskr. 1993/94:110 gäller följande vid 1995 års taxering. Har aktier eller andelar vid tillämpning av 3 § 12 mom. SIL värderats enligt alternativregeln gäller undantaget från skatteplikt för utdelning för högst summan av *dels* ett belopp som svarar mot statslåneräntan vid utgången av november året före beskattningsåret med tillägg av fem procentenheter multiplicerad med anskaffningskostnaden och lämnade ovillkorliga kapitaltillskott efter uppräknig, *dels* en femtedel av det belopp som därutöver är att anse som intäkt av kapital. Vid utdelning av belopp som svarar mot sparad utdelningsutrymme gäller undantaget från skatteplikt endast en femtedel av *beloppet*.

Genom utredningens förslag om att förmögensvärdet ersätts av kapitalunderlaget vid utgången av det beskattningsår som taxeras år 1993 blir alternativregeln mer rättvisande. Med hänsyn härtill bör övergångsbestämmelsen kunna begränsas till sparad utrymme. Denna begränsning bör ändras så att undantaget från skatteplikt anknyts till en femtedel av *utrymmet*.

3 Beskattning av vissa utdelningsinkomster m.m.

Enligt 7 § 8 mom. SIL i lagens lydelse enligt rskr. 1993/94:110 är svenskt aktiebolag, svensk ekonomisk förening, svensk sparbanks eller svenskt ömsesidigt skadeförsäkringsföretag (företag) frikallat från skattskyldighet för utdelning på aktie eller andel i utländskt bolag som inte utgör omsättningstillgång i företagets verksamhet om två förutsättningar är uppfyllda. Av 2 § 10 mom. SIL följer att motsvarande gäller för svenska värdepappersfonder.

Den första förutsättningen är uppfylld om något av följande alternativ föreligger. Det ena alternativet är att det sammanlagda rösttalet för företagets aktier eller andelar i det utdelande bolaget vid beskattningsårets utgång motsvarade en fjärdedel eller mer av rösttalet för samtliga aktier eller andelar i bolaget. Det andra alternativet är att det görs sannolikt att innehavet av aktien eller andelen betingas av verksamhet som bedrivs av företaget eller av företag som med hänsyn till äganderättsförhållanden eller organisatoriska förhållanden kan anses stå det förstnämnda företaget nära.

Den andra förutsättningen är att den inkomstbeskattning som det utländska bolaget är underkastad är jämförlig med den inkomstbeskattning som skulle ha skett enligt SIL om inkomsten hade förvärvats av ett svenskt företag.

Vid sidan av denna lagreglering finns det i praktiskt taget samtliga dubbelbeskattningsavtal som Sverige ingått med andra stater regler som befriar ett svenskt företag från skatt på utdelning från ett bolag i den andra staten om utdelningen skulle ha varit skattefri om den erhöles från ett svenskt företag (huvudvillkoret). Äldre avtal innehåller i allmänhet inget ytterligare krav för skattebefrielsen. I nyare avtal uppställs som ytterligare villkor för skattebefrielsen att den inkomst med vilken

utdelningen betalats underkastats "normal" bolagsskatt. Innebörden av "normal" bolagsskatt skiljer sig mellan olika avtal.

Enligt punkt 2 a första stycket av anvisningarna till 22 § kom-munalskattelagen (1928:370), KL, och 3 § 1 mom. tredje stycket SIL i lagarnas lydelse enligt rskr. 1993/94:108 resp. 110 undantas utdelning på aktier och andelar i svenska aktiebolag, ekonomiska föreningar och värdepappersfonder (svenska aktier m.m.) från skatteplikt.

Den nya lydelsen av SIL får den icke avsedda effekten att huvud-villkoret i dubbelbeskattningsavtalen blir verkningsslöst. Enligt äldre avtal blir utdelningsinkomst som ett svenskt företag uppbär från ett utländskt bolag obetingat undantagen från beskattning. Enligt nyare avtal blir inkomsten undantagen från beskattning om den inkomst med vilken utdelningen betalats underkastats "normal" bolagsskatt.

En konsekvens av detta är att indirekt ägande av aktier och andelar i utländska bolag gynnas i förhållande till direkt ägande av sådana värdepapper.

Det naturliga sättet att komma till rätta med den uppkomna situationen är att omförhandla avtalen i det aktuella hänseendet. Detta är emellertid en så tidsödande procedur att en lösning på denna väg inte kan komma till stånd inom överskådlig tid. Utredningen föreslår med hänsyn härtill följande lösning.

Utdelning som uppbärs på svenska aktier m.m. omfattas inte av undantagen från skatteplikt i punkt 2 a första stycket av anvisningarna till 22 § KL och i 3 § 1 mom. tredje stycket SIL om utdelningen betalas med utdelning som det utdelande företaget eller värdepappersfonden erhållit på aktier eller andelar i utländska juridiska personer. Detta gäller dock inte om företaget i frånvaro av dubbelbeskattningsavtal skulle ha varit undantaget från skattskyldighet för utdelningen på grund av de regler i 7 § 8 mom. SIL i lagrummets nuvarande lydelse som redogjorts för i det föregående.

Samtidigt som denna bestämmelse införs bör 7 § 8 mom. SIL ändras så att även utdelning på aktier och andelar i utländska juridiska personer som utgör portföljplaceringar blir skattebefriad utan krav på att den utdelade inkomsten underkastats inkomstbeskattning som är jämförlig med den inkomstbeskattning som skulle ha skett om inkomsten hade förvärvats av ett svenskt företag. Detta medför att begreppet "jämförlig" måste ändras så att vid beaktandet av intäkterna hos en utländsk juridisk person utdelningar som den juridiska personen erhållit på portfölj-placeringsaktier anses som sådan inkomst som skulle ha beskattats om den uppburits av ett svenskt bolag.

Utdelning på portföljplaceringsaktier bör när den vidareutdelas inte omfattas av undantagen från skatteplikt i punkt 2 a första stycket av anvisningarna till 22 § KL och i 3 § 1 mom. tredje stycket SIL.

Enligt punkt 10 andra stycket av anvisningarna till 53 § KL beskattas under vissa förutsättningar den del av vinsten i en utländsk juridisk person som belöper på en svensk delägare hos delägaren. Den föreslagna regleringen bör inte gälla för utdelning som betalats med utdelning från en utländsk juridisk person om denna bestämmelse är tillämplig.

Har ett företag erhållit utdelning på aktie eller andel i en utländsk juridisk person för vilken undantaget från skattskyldighet inte är tillämpligt på mottagaren om vidareutdelning sker, bör utdelning som företaget lämnar anses i första hand ha betalats med sådan erhållen utdelning.

Utländsk källskatt på utdelning till ett svenskt företag som beskattats hos mottagaren vid vidareutdelning bör räknas av från skatten på vidareutdelningen enligt lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt. Skatten på vidareutdelningen bör beräknas på ett belopp som inkluderar utländsk källskatt.

De föreslagna reglerna bör tillämpas på vidareutdelning av utdelning av det aktuella slaget som ett svenskt företag erhållit efter utgången av år 1993.

I frånvaro av annan reglering än den som föreslagits i det föregående skulle det kunna löna sig för fysiska personer att förvalta aktier och andelar i aktiebolag och fondera utdelningsinkomsterna. Utredningen kommer att överväga om särskilda regler som motverkar lönsamheten av detta behövs. Om sådana regler införs bör de tillämpas första gången på fondering under år 1995.

I sitt förra betänkande föreslog utredningen att skatten på aktievinster och utdelningsinkomster skulle sänkas till 12,5 procent.

I ett särskilt yttrande angav jag avvikande mening och ansåg att det inte fanns sakligt hållbara motiv att nu ensidigt bryta den stora skatteöverenskommenheten. Den var avsedd att skapa långsiktigt stabila skatteregler grundade på en likformighet i beskattningen. De föreslagna ändringarna skulle återinföra dels en bestående osäkerhet om framtida skattesystem dels kraftiga incitament och möjligheter till manipulationer och s.k. skattearbitrage. Skattesänkningens effekt på investeringarna bedömdes som oklar. Men eftersom kapitalkostnaden för den marginella investeringen faktiskt ökar, p.g.a. de föreslagna ändringarna, kan den t.o.m. bli negativ. Den huvudsakliga effekten av skattesänkningen blir därför att den utgör en prestationsfri gåva från statskassan till nuvarande aktieägare.

I sin iver att, innan mandattiden runnit ut, kunna presentera en ännu praktfullare gåva sänkte regeringen i sin proposition skatten på utdelningsinkomster till noll. Regeringen gjorde detta utan närmare utredning men med vetskap om att den föreslagna modellen skulle medföra mycket stora problem om den genomfördes utan justeringar. I hopp om att kunna komma till rätta med de allvarligaste problemen gav den utredningen i uppdrag att snabbutreda den s.k. JIK-metoden. Detta i akt och mening att någon av de sista dagarna innevarande år hinna med att skriva brev till Riksdagen och meddela huvuddragen i ändringsförslagen.

JIK-metoden är, enligt utredningens förra betänkande, komplicerad, internationellt oprövad och ställer stora krav på dokumentation. Det har därför, trots intensivt arbete, inte varit möjligt att slutföra utredningsarbetet inom utsatt tid. I skrivande stund torde ingen inom utredningen - ens med minimala krav på säkerhet - kunna bedöma huruvida den av oss föreslagna JIK-metoden kommer att förbättra eller försämra skattesystemet.

Vad jag nu medverkat i är såvitt jag kan se det hittills värsta exemplet på missbruk av det svenska utredningsväsendet. Detta är ingen kritik av utredningens arbete utan enbart av de förutsättningar den har givits.

Som försvar för att jag - trots dessa förutsättningar - ändå medverkat i utredningsarbetet vill jag anföra två skäl:

- Av respekt för det svenska utredningsväsendet. Jag anser det närmast vara en plikt att medverka och efter fattig förmåga försöka göra det bästa möjliga även av en närmast hopplös uppgift.

- Av respekt för och lojalitet till utredningsmannen Klas Herrlin.

Mina synpunkter på innehållet i den skrivelse som nu utredningsmannen överlämnar till Regeringen har följande två utgångspunkter:

- Synpunkterna inskränker sig enbart till frågeställningen om de föreslagna förändringarna kan förväntas förbättra eller försämra beskattningen av aktievinster och utdelningsinkomster jämfört med de regler som Riksdagen tidigare i höst beslutat om. Det innebär alltså inte att jag på något sätt finner dessa regler rimliga.

- Eftersom utredningen ännu ej hunnit slutföra arbetet måste min sammanfattande bedömning betraktas som preliminär.

I ett skattesystem med enkelbeskattade bolagsvinster, där man valt att skattebefria utdelningsinkomsterna, framstår JIK-modellen som principiellt riktig och tycks ha betydande förtjänster.

Den allvarligaste invändningen mot att införa JIK-modellen är utan tvekan att den i praktiken ökar lönsamheten och underlättar s.k. skattearbitrage. Visserligen kan man, åtminstone teoretiskt, redan inom de nyligen beslutade reglerna uppnå den maximala arbitrage-effekten mellan ränteutgifter (skatteavdrag 30 %) och utdelningsinkomster (skattebefriade). Men i praktiken underlättas denna typ av skatteplanering påtagligt om nu även reavinster motsvarande kvarhållen vinst blir skattebefriade. Det grundläggande felet ligger dock inte i själva JIK-modellen utan självfallet i att man nu valt att ha kraftiga skillnader i beskattningen av olika kapitalinkomster och kapitalutgifter. Det faktum att det finns en betydande osäkerhet om de nuvarande skattereglerna även kommer att gälla för 1995 torde dock ha en viss avskräckande effekt på denna typ av skatteplanering (för övrigt den enda positiva effekt jag kan se av osäkerhet inom skatteområdet).

Frågan om aktieägarna vid reavinstberäkning ska få göra avräkning även för gamla kvarhållna vinster (före 1994) har behandlats av utredningen. Härvid har det inte kunnat presenterats ett enda rationellt ekonomiskt skäl för att medge någon sådan avräkning. Till yttermera visso skulle ett sådant förfarande kräva ett betydande administrativt merarbete.

Inte ens näringslivets företrädare i utredningen har försökt hävda att skattebefrielse av gamla upparbetade vinster skulle kunna få några positiva effekter på företagande, investeringar eller sysselsättning. Utredningen anför också att principiella skäl talar mot att tillåta en sådan avräkning men avstår trots detta från att ta ställning i frågan.

Skulle Regering och Riksdag ändå besluta om sådan avräkning kommer det att utgöra det hittills mest oblyga exemplet på hur en riksdagsmajoritet kan utnyttja sin maktposition till att berika en närliggande krets på statens bekostnad.

Med tanke dels på att JIK-modellen nu enbart kommer att omfatta onoterade bolag dels den osäkerhet som finns beträffande den framtida beskattningen är det nödvändigt att för 1994 införa en spärr mot omotiverat höga utdelningar. Annars kommer vi sannolikt att få bevittna en skattebetingad dränering av riskkapital från många svenska företag.

Min sammanfattande slutsats blir att, under förutsättning att ingen JIK-avräkning för gamla vinster tillåts och att en rimlig utdelningsspärr införs, fördelarna med att införa JIK-modellen överväger nackdelarna.

Mot bakgrund av att riksdagen fattat beslut att utdelningsinkomster skall helt undantas från beskattning delar jag utredningens redovisade uppfattning rörande JIK-frågan.

Utredningen har däremot avstått från att ta ställning i frågan om något alternativt anskaffningsvärde bör få användas i stället för det faktiska anskaffningsvärdet. Med anledning av utredningens förslag i avsnitt 2, Alternativregeln i 3 § 12 mom. SIL m.m., har jag funnit skäl att uttala följande rörande neutraliteten i förhållande till enskild näringsverksamhet. Det som anförs är naturligtvis också min uppfattning i frågan om ett alternativt anskaffningsvärde för aktier.

Efter mer än tio års utredning har riksdagen nu antagit skatteregler som syftar till att enskild näringsidkare och dennes näringsverksamhet skall beskattas på ett sätt som är jämförbart med det som gäller för aktieägare och aktiebolaget. Genom den lydelse som reglerna har erhållit enligt rskr. 1993/94:108 kommer emellertid beskattningen av enskild näringsverksamhet också fortsättningsvis att i väsentliga delar avvika från det som gäller för fåmansföretagen. En del av olikbehandlingen har sin grund i att reformeringen av den enskilde näringsidkarens beskattning har dröjt. Detta har fått till följd att de enskilda näringsidkarna under väntetiden fått sin sparandemöjlighet begränsad genom en för hög beskattning med årligen runt 2 miljarder kr. Andra delar av olikbehandlingen beror mer direkt på reglernas utformning, varvid en del enligt den motivering som redovisats i lagstiftningsärendet har sin grund i statsfinansiella skäl. Med det motivet har reglerna för beräkning av fördelningsunderlaget och storleken på räntesatsen för räntefördelningen bestämts. För de övriga punkter där olikbehandling sker genom reglernas utformning har det inte lämnats någon redovisning för detta.

Enligt min mening bör det grundläggande målet med den nu ändrade beskattningen av enskild näringsverksamhet — att uppnå neutralitet jämfört med aktiebolagsbeskattningen — upprätthållas. Det kvarstår viktiga förändringar för att målet skall uppnås. Eventuellt statsfinansiellt utrymme för förändringar i företagsbeskattningen bör i första hand användas för att genomföra de förändringar rörande beskattningen av enskild näringsverksamhet som förhindrats just med detta motiv. När nu beskattningen av denna verksamhetsform äntligen har reformerats är det dessutom naturligt, att i de sammanhang där beskattning av fåmansföretag och dess aktieägare behandlas, också utreda i vad mån reglerna för enskild näringsverksamhet bör ändras. De begränsningsregler som utredningen föreslår för fåmansföretagens skattefria utdelning innebär att de enskilda näringsidkarnas räntefördelningsmöjligheter framstår som än mer otillräckliga jämfört med förslaget i proposition 1993/94:50. Med det mål som räntefördelningen syftar till bör likställdheten mellan beskattningen av enskild näringsverksamhet och fåmansföretagen vara naturlig och oeftergivlig.

Utredningen har haft att utgå från de förutsättningar som skattesystemet innehåller efter genomförandet av reformen enligt rskr. 1993/94:108 och 110. De problem som detta kan medföra synes kunna bemästras på ett teoretiskt adekvat sätt med den föreslagna lösningen.

Utredningen föreslår därför att JIK-modellen införs fr.o.m. den 1 januari 1994 men begränsar förslaget till noterade aktier. Det finns i och för sig förutsättningar för att modellen kan fungera för sådana aktier, bl.a. därför att omsättningshastigheten är låg. Men utredningen antar att systemet skall kunna gälla generellt och alltså senare tillämpas även för noterade aktier.

För noterade aktier är det nödvändigt att beskattningsreglerna är överskådliga och begripliga för allmänheten. Skattereglerna bör inte motverka ett långsiktigt sparande i aktier. Därför måste reglerna också vara stabila och inte ändras med täta intervall. De regler som nyligen införts skulle kanske redan efter ett år ändras på nytt.

Även om företagen i eget intresse skulle informera marknaden om utvecklingen av JIK-underlagen, kommer prissättningen på aktier att påverkas av osäkerheten om underlaget för beloppen och dettas storlek. Varje tillkommande osäkerhetsmoment har en negativ inverkan på aktiemarknaden.

Även aktiefondsmarknaden påverkas. En teknik måste skapas för att fonddelägarna skall kunna erhålla sin andel av fondens JIK-belopp. För att värdepappersfonderna skall kunna hantera JIK-beloppen måste en omfattande och dyrbar systemutveckling ske. Detta kommer att öka förvaltningskostnaderna för fonderna vilket drabbar fondspararna.

I stora, noterade bolag kan stora tillämpningssvårigheter förutses. I synnerhet gäller detta i koncerner; särskilt i dem med utländska dotterbolag.

Införs JIK-metoden från och med 1994 för onoterade bolag, kan effekten bli att reavinstbeskattningssystemet kompliceras genom att vi får olika regler för noterade och onoterade bolag.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 22 december 1993.

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Johansson, Laurén, Olsson, Svensson, af Ugglas, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Odell, Lundgren, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Lundgren

Regeringen beslutar skrivelse 1993/94:132 med meddelande om kommande förslag om vissa ändringar i kapitalbeskattningen.

